

Vasilica Zegreanu

Memorator de limba română

pentru clasele 5-8

 Booklet
București, 2019

Cuprins

Capitolul I. Vocabularul	3
Structura vocabularului	3
Mijloace de îmbogățire a vocabularului	5
Categorii semnatice	9
Arhaisme. Regionalisme	11
Unități frazeologice. Formule (clișee) internaționale	12
Tautologia. Argoul și jargonul	13
Capitolul II. Fonetica	15
Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe:	16
Accentul	17
Capitolul III. Morfologia	18
I. Părți de vorbire flexibile	19
Substantivul	19
Articolul	23
Adjectivul	25
Numeralul	28
Pronumele	30
Verbul	40
II. Părțile de vorbire neflexibile	63
Adverbul	63
Propoziția	65

Conjuncția	67
Interjecția	68
Capitolul IV. Sintaxa	71
A. Sintaxa propoziției	71
Părțile principale ale propoziției	73
Predicatul	73
Subiectul	74
Părțile secundare ale propoziției	76
Atributul	76
Complementul	79
B. Sintaxa frazei	89
Fraza	89
Propoziția subordonată predicativă (PR)	93
Propoziția subordonată subiectivă (SB)	95
Propoziția subordonată atributivă (AT)	99
Propoziția completivă directă (CD)	102
Propoziția completivă indirectă (CI)	104
Subordonatele circumstanțiale	106
Propoziția circumstanțială de loc (CL)	106
Propoziția circumstanțială de timp (CT)	108
Propoziția circumstanțială de mod (CM)	111
Propoziția circumstanțială de cauză (CZ)	112
Propoziția circumstanțială de scop sau finală (CS)	114
Propoziția circumstanțială condițională (CDȚ)	115

Propoziția circumstanțială concesivă (CV).....	117
Propoziția circumstanțială consecutivă (CNS).....	119
Capitolul V. Construcții incidente	121
Capitolul VI. Anacolutul	122
Bibliografie	123

Pentru comenzi:

tel: 021 430.3095

email: comenzi@booklet.ro

web: www.booklet.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ZEGREANU, VASILICA

Memorator de limba română pentru clasele 5-8 / Vasilica
Zegreanu. Ed. a 2-a. – București : Booklet, 2019
ISBN 978-606-590-712-6

811.135.1(075.33)

Capitolul I. Vocabularul

Vocabularul (lexicul) cuprinde totalitatea cuvintelor dintr-o limbă.

Structura vocabularului

A. Fondul principal lexical (vocabularul fundamental sau lexicul de bază) cuprinde cuvintele cele mai uzitate, la un moment dat.

B. Masa vocabularului include restul cuvintelor, care pot fi structurate astfel:

- *arhaisme* – cuvinte care au dispărut din limbă:
hatman, poteră etc.
- *regionalisme* – cuvinte folosite într-o anumită zonă a țării: *lubeniță, barabulă, coblizan* etc.
- *cuvinte populare* – cuvinte folosite în limbajul familiar, nerespectând normele limbii literare:
a se pitula, matala, a găta etc.
- *elemente de jargon* – cuvinte folosite cu scopul de a impresiona: *bonjour, madame, mersi, ciao* etc.
- *termeni argotici* – cuvinte folosite de anumite grupuri sociale restrânse, cu scopul de a forma un cod: *nașpa, a da un tun, a șuti* etc.

– **termeni tehnici și științifici** – folosiți în anumite domenii ale științei și tehnicii: *neutron, cip, reactor* etc.

Cuvântul este unitatea de bază a vocabularului; acesta are o formă și unul sau mai multe înțelesuri.

■ **Sensurile cuvintelor:**

– **sensul propriu** de bază: este cel asociat unei imagini obișnuite:

izvor – locul de pornire al râului;

aripă – parte a corpului;

– **sensul propriu secundar:**

izvor – material de inspirație;

aripă – partea laterală a unui obiect;

– **sensul figurat:** este sensul mai puțin obișnuit al obiectelor sau fenomenelor și este strâns legat de context:

izvor – geneză; *aripă* – curaj;

Cuvântul poate fi:

– simplu;

– compus (format din două sau mai multe cuvinte).

Mijloace de îmbogățire a vocabularului

A. Mijloace interne:

a) **Derivarea** este procedeul de formare de noi cuvinte cu ajutorul prefixelor și al sufixelor.

■ **Prefixul** este sunetul sau grupul de sunete care se adaugă în fața radicalului unui cuvânt de bază pentru a forma un cuvânt nou.

Prefixele pot fi:

– vechi: *ne-, în-, des-, răș-, de-* etc.

– noi: *anti-, con-, pre-* etc.

Cele mai des întâlnite prefixe sunt: *re-, în-, ne-, dez-, des-, răș-, răș-, stră-*. La acestea se adaugă cele neologice: *anti-, ante-, arhi-, ultra-, inter-* etc.

Exemple: *reface, îndoi, neastâmpăr, dezlipi, desface, răzbate, străluci, antifascist, superarbitru, ultrascurtă, arhicunoscut, interstatal* etc.

■ **Sufixul** este sunetul sau grupul de sunete care se adaugă după radicalul unui cuvânt de bază pentru a crea cuvinte sau forme gramaticale noi. Sufixe sunt de mai multe feluri:

– **lexicale**, când formează cuvinte noi: *aur-iu, fric-os, benzin-ărie* etc.

– **gramaticale**, se întâlnesc numai la verbe și formează modurile și timpurile verbale;

Responsabil: agentului (autor al acțiunii sau meseriaș: băutor,

fierar, gornist, luntraș etc.

- însușirii: *argintiu*, *fricos*, *folositor*, *mâncăcios* etc.
- colectivității: *tufiș*, *tinerime*, *brădet*, *porumbiște* etc.
- instrumentului: *schimbător*, *cântar* etc.
- noțiunilor abstracte: *posibilitate*, *domnie* etc.
- modalității (sufixe adverbiale): *bărbătește*, *grăpiș* etc.
- locului și originii: *fierărie*, *sibian* etc.
- obiectelor sau însușirilor mici (sufixe diminutive): *binisor*, *fetiță*, *tătic*, *pomișor* etc.
- obiectelor sau însușirilor mari (sufixe augmentative): *copilandru*, *măturoi*, *lădoaie* etc.

■ **Derivarea parasintetică** se realizează atât cu ajutorul prefixelor, cât și al sufixelor: *ne-primi-tor*, *ne-ști-ință*, *în-chip-ui* etc. Derivatele în serie se obțin de la un alt cuvânt derivat: *țară* + *-an* + *-că* = *țărăncă*; + *-uță* = *țărăncuță*.

■ **Familia de cuvinte** (*lexicală*) este alcătuită din totalitatea cuvintelor formate prin derivare de la un cuvânt de bază: *drag*, *drăguț*, *drăgălaș*, *a îndrăgi*, *drăgălășenie* etc. Aici distingem: cuvântul de bază – *drag*, radicalul *drag* (elementul comun tuturor cuvintelor derivate) și cuvintele derivate cu prefixe și sufixe.

Cuvintele care conțin sufixe gramaticale (morfologice) nu sunt considerate ca derivate:

ex.: *vorbită*, *citind*, *visam*

A nu se confunda sufixele (gramaticale/ morfologice și lexicale) cu desinența sau cu articolul hotărât enclitic.

b) Compunerea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi, unind termeni diferiți prin următoarele procedee:

1. sudare (unire, alipire sau contopire)
 - a) substantive: *dreptunghi*, *Câmpulung* etc.
 - b) adjective: *răufăcător*, *cuminte*, *cumsecade* etc.
 - c) pronume: *niciunul*, *altceva*, *oarecare* etc.
 - d) numerale: *unsprezece*, *amândoi*, *dintâi* etc.
 - e) verbe: *binevoi*, *telegghida*, *nemaiauzind* etc.
 - f) adverbe: *deasupra*, *deplin*, *astăzi*, *deseori* etc.
 - g) prepoziții: *despre*, *dintre*, *printre* etc.
 - h) conjuncții: *așadar*, *deși*, *precum* etc.
 - i) interjecții: *iacătă* etc.
2. alăturare cu cratimă (liniuță de unire):
 - a) substantive: *redactor-șef*, *Bistrița-Năsăud* etc.
 - b) adjective: *nord-american*, *propriu-zis* etc.
 - c) adverbe și locuțiuni adverbiale: *astă-vară*, *într-adevăr*, *calea-valea*, *treacă-meargă* etc.
 - d) interjecții: *hop-așa*, *tic-tac*, *tura-vura* etc.
3. alăturare fără cratimă:
 - a) substantive: *Calea Victoriei*, *Ștefan cel Mare*, *Valea Prahovei* etc.
 - b) pronume: *domnia ta*, *domnia lui*, *ceea ce* etc.
 - c) numerale: *douăzeci și trei*, *de două ori*, *câte trei* etc.

d) locuțiuni adverbiale: *de altfel, în curând, pe de*

rost etc.

e) prepoziții și locuțiuni prepoziționale: *de pe la, de sub, de jur împrejur* etc.

f) conjuncții și locuțiuni conjuncționale: *ca să, cu toate că, de vreme ce* etc.

4. abreviere (prescurtare): *a.c.* – anul curent, *etc.* – et cetera; *CEC/ C.E.C* – Casa de Economii și Consemnațiuni.

■ **Prefixoidele** sunt elemente de compunere care se așază în fața rădăcinii pentru a forma un cuvânt nou: *aero-, auto-, bio-, filo-, geo-, hidro-, macro-, micro-, multi-, orto-, poli-, pseudo-, tele-, zoo-* etc. Ele provin din limba latină sau din greaca veche și au o circulație internațională.

■ **Sufixoidele** sunt elemente de compunere care se așază după rădăcină pentru a forma cuvinte noi: *-cid, -crație, -fil, -fog, -fug, -log*.

c) **Schimbarea valorii gramaticale** sau **conversiunea** este procedeul de formare a unor cuvinte noi prin trecerea de la o parte de vorbire la alta:

- substantive se pot forma din: adverbe (aproapele); adjective (adâncul); verbe la participiu (rătăciții); verbe la supin (mersul); verbe la gerunziu (suferindul); pronume (eul); interjecții (oful);

– adjective se pot forma din: verbe la participiu (culeasă); verbe la gerunziu (fluturânde); pronume (acești); adverbe (așa);

– adverbe se pot forma din: adjective (frumos); verbe la participiu (îngânat); substantive (noaptea).

– pronumele: posesiv, demonstrativ, nehotărât, negativ, relativ, interogativ și de întărire devin adjective pronominale când determină un substantiv. În acest caz se acordă obligatoriu în gen, număr și caz cu substantivul și au funcția sintactică de atribut pronominal.

Pronumele personale (inclusiv *lui, ei, lor*), pronumele de politețe și pronumele reflexiv nu se convertesc în adjective pronominale.

ex.: Prietenii *lor* au plecat. (atribut pronominal)

B. Mijloace externe: Împrumuturile. Neologismele

■ **Neologismele** sunt cuvintele noi împrumutate din alte limbi sau create în interiorul limbii prin derivare sau compunere, având obligatoriu un component neologic: *design, stres, show, miting, marketing* etc.

Categorii semantice

■ **Sinonimele** sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens identic sau asemănător. În funcție de gradul lor de echivalență semantică ele pot fi:

– *parțiale* – când nu toate sensurile coincid:

poftă = *dorință*, *mut* = *tăcut*, *a elibera* = *a degaja*;

– *totale* – când toate sensurile coincid:

destin = *soartă*, *a muri* = *a deceda*, *sud* = *miazăzi*

Toate sinonimele unui cuvânt alcătuiesc o serie sinonimică.

■ **Antonimele** sunt cuvinte cu sensuri diametral opuse:
rece ≠ *cald*, *dragoste* ≠ *ură*, *atent* ≠ *neatent*,
departe ≠ *aproape*, *avantaj* ≠ *dezavantaj*.

■ **Omonimele** sunt cuvinte cu aceeași formă și sens complet diferit. Ele pot fi:

● **omonime lexicale**:

– *totale* (sunt identice în flexiune: *lac* – *lacuri*, *bancă* – *bănci*);

– *parțiale* (sunt diferite în flexiune: *masă* – *mese*, *mase*; *lob* – *loburi*, *lobi*; *bob* – *boabe*, *bobi*, *boburi*);

● **omonime gramaticale** – când sunt părți de vorbire diferite: *sare* – substantiv/ verb; *toc* – substantiv/ verb.

■ **Omofonele** sunt cuvinte care se pronunță la fel: *ea* – *ia*.

■ **Omografele** sunt cuvinte care se scriu la fel: *veselă* – *veselă*, dar se pronunță diferit.

■ **Paronimele** sunt cuvinte cu formă asemănătoare și cu sens diferit: *lacună* – *lagună*; *epic* – *etic*; *a asculta* – *a ausculta*; *pronume* – *prenume*; *complement* – *compliment*.

■ **Cuvintele polisemantice** sunt cuvinte care au două sau mai multe sensuri legate între ele: *foc* (flacăra, arșiță, incendiu, entuziasm, război, împușcătură); *a da* (a oferi, a dăru, a înmâna, a dona, a sacrifica).

■ **Pleonasmul** este o greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte sau a unor construcții cu același sens: *a urma în continuare*; *pubelele de gunoi*; *autoevaluare proprie*.

Arhaisme. Regionalisme

■ **Arhaismele** lexicale sunt cuvinte care nu se mai întrebuințează astăzi în vorbire.

Arhaismele fac parte din masa vocabularului și sunt folosite în literatură pentru a construi epoci trecute.

ex.: *vornic*, *postelnic*, *surle* etc.

Unele arhaisme au ieșit din uz odată cu dispariția realităților denumite.

Arhaismele sunt:

– lexicale – cuvinte vechi: *logofăt*

– fonetice – pronunții vechi: *vecinici*

– morfologice – forme gramaticale vechi: *erea*

– sintactice – construcții sintactice vechi: *carele domn*

– semantice – sensuri vechi ale unor cuvinte: *lefter* (liber); *lefter* (fără bani).

■ **Regionalismele** lexicale sunt cuvinte folosite numai în anumite zone ale țării.